

oud broek.nl

MEI 2013

*Gesneuveld op de
eerste dag van de oorlog*

Op de voorpagina:
Cornelis Roele, cavalerist

Teun Poolman was ruim dertig jaar kolenboer

Teun Poolman met een paar buurtkinderen en zijn paard

Rie van Schaagen-Poolman

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Dick Broeder	Voorzitter	d.broeder@hetnet.nl	020-4033032
Atsie Drijver	Secretaris, Collectie	atsiedrijver@zonnet.nl	020-4031201
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen	j.maars@planet.nl	020-4031118 06-53923773
Aagje Bruijn	Collectie	jj.wortel@hetnet.nl	020-4031216
Hillie Honingh	Penningmeester	hilliehoningh@gmail.com	020-4031567
Jan Hoetmer	Bestuurslid	hoetzon@hetnet.nl	020-403 1614
Frouke Wieringa	Broeker Bijdragen	brawier@xs4all.nl	020-4031858

Medewerkers: Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Nico Merkelijn (fotografie).

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Buitenweeren 17,
1151 BE Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: 31.07.02.194

ISSN: 2211-8675

Cokes voor kerk en school, eierkolen voor de keukenkachel

Alle jongemannen van zijn leeftijd in Broek in Waterland hadden verkering, alleen Teun Poolman nog niet. Op zekere dag pochte Teun, bij de deur in een café: "de eerste de beste meid, die nu binnenkomt, is voor mij." Dat was Leentje Staphorst uit Ransdorp.

Ze trouwden in 1933; hij was 24, zij twintig. Poolman, geboren aan het Kerkplein in het huis waarin nu de familie Boerboom woont, was enig kind. Zijn vader kocht voor hem het kolenbedrijf van Reier Kok aan Leeteinde 10. Het jonge stel ging aan de ene kant, de ouders gingen aan de andere kant in het huis wonen.

"Het schuurtje, dat u nog steeds aan de waterkant tegenover het huis ziet staan, lag vol kolen en achter het huis stond nog een grote schuur vol kolen," vertelt Rie van Schaagen-Poolman. Ze is in 1939 geboren als de jongste dochter van Teun en Leentje; zus Martha is vier jaar ouder.

De jaren dertig waren goede jaren voor de kolenboer. Hij verkocht antraciet en eierkolen, cokes, briketten en turf. Rie: "De kolen, uit de mijnen in Limburg, werden vernoemd naar de vindplaats. Had je bijvoorbeeld antraciet uit de Sophia Jacoba, dan wist je dat je goed zat."

Poolman met dochter Martha en Jan Mol uit Landsmeer

Teun Poolman in de klompenmakerij van Kees van El

In een treinwagon kwamen de kolen aan in Purmerend; daar haalde vrachtrijder Buurs ze op. De cokes kocht Poolman bij de Westergasfabriek in Amsterdam en in Edam en de turf kwam uit de veenderij hier in het dorp. "Die werd in een schuit over het Dee bij ons huis afgeleverd," vertelt Rie. "Martha en ik moesten de turf uit de schuit halen en naar een kruitwagen brengen. Dan reed vader de kruitwagen naar de schuur."

Halve mud

Briketten en turf werden per stuk verkocht. De kolen gingen per halve mud. Ze moesten eerst worden gezeefd vanwege het gruis dat erbij zat. "Er waren verschillende zeven: voor de drietjes, dat waren de kleinere kolen, en voor de tweetjes, die waren groter." Poolman deed de kolen in zakken, die hij op zijn rug naar de klanten bracht. Ze moeten wel vijftig kilo hebben gewogen. Rie: "Vader was beresterk."

Antraciet was voor de haard in de kamer. Voor de keukenkachel waren er eierkolen en briketten of, herinnert Rie zich: 'de mensen rommelden wat aan met hout'. Op scholen en in kerklokalen was cokes favoriet. "Die werd flink heet en was lekker goedkoop. De sterkste jongens in de klas moesten kolen scheppen."

Rie komt met een mooi verhaal over de cokes, die jaarlijks aan de kerk werd geleverd. De leverantie werd door de kerkvoogd nu eens aan de ene, dan weer aan de andere kolenboer gegund. Behalve Poolman waren er nog twee kolenboeren: Honingh en Van Gog. "Op een geven moment moest mijn vader zus en zoveel mud cokes leveren. Samen met een maatje bracht hij de cokes naar het kolenhok van de kerk."

Ze drukten de cokes goed aan tot in de hoeken van het kolenhok. Het gevolg was dat het hok niet 'mudjevol' was. "Vader was eerlijk als goud, hij had precies de afgesproken hoeveelheid kolen geleverd, maar kerkvoogd Chris Bakker was niet tevreden. Het hok was niet vol, dus er moest nog een lading bij."

Quitte

"Het jaar erop mocht mijn vader weer cokes leveren, maar hij had zijn lesje geleerd," vertelt Rie. "Hij en zijn hulpje legden grote brokken cokes onderin het hok, met veel tussenruimte, en

daar bovenop losjes de overige kolen. Ze hielden kolen over; het overschot nam vader mee naar huis. Zo, zei hij: nu staan we quitte. De kolen die ik vorig jaar te veel heb geleverd, heb ik nu terug."

Poolman bezorgde de zakken kolen met paard en wagen. Het paard liep in zijn vrije tijd bij buurman Rein Spaans in de wei. "s Avonds zette mijn vader Martha of mij op het paard; dan vond het dier zelf de weg naar de wei. 's Winters stond het op stal."

In de oorlog kreeg Poolman een paard 'op toewijzing'. Op een keer was dat een wel erg temperamentvolle knol, eigenlijk niet geschikt voor het 'kolenvak'. "Spaans vond het dier geweldig, maar mijn vader was er eigenlijk een beetje bang voor." Geen wonder. "Op weg naar Amsterdam begon de knol onder het spoorwegviaduct bij de De Ruyterkade flink te steigeren." Behalve in Broek in Waterland en omliggende dorpen leverde Poolman ook kolen in Amsterdam.

"De oorlog was een spelbreker," zegt Rie. "Je kon niet aan handel komen, alles was op de bon. Vader ruilde turf en kolen voor groente. In de hongervinter van 1944 kwamen mensen aan de deur voor een beetje brandstof, voor wat eten. Mijn ouders hebben toen veel weggegeven; onderduikers kregen een dak boven hun hoofd."

Omdat Poolman een paard en wagen had, kreeg hij van het gemeentebestuur de opdracht gamellen voedsel uit de gaarkeuken in Monnickendam te halen. Dat werd hier in de gymzaal aan Keerngouw uitgedeeld. Het was een rampzalige periode. "Hongerige mensen fietsten met mijn vader mee en aten het eten dat over de gamellen stroomde met kolengruis en al."

Café

Na de oorlog nam Poolman het kolenbedrijf van Honingh over, inclusief paard en wagen. Rie van Schaagen: "Vader dronk niet, maar die Honingh des te meer. Het paard stopte vanzelf bij ieder café."

"We hadden al vroeg telefoon, dus de mensen belden op om hun bestelling te doen. 's Zomers was er ook werk, want dan sloeg men kolen in omdat ze goedkoper waren. Had hij tijd over, dan hielp mijn vader boeren met hooien of met melken. Dat had hij vroeger geleerd; zijn vader zat in de melkhandel."

"Je had er geen erg in, het was heel gewoon, maar eigenlijk was mijn vader altijd zwart als hij thuiskwam. Dat werd schrobben en boenen in de bijkeuken. Mijn moeder had een grote houten wastobbe met zo'n draaiding, de voorloper van onze wasmachine. Al zaten wij rondom in de kolen, het was thuis gezellig. Vriendjes en vriendinnetjes waren altijd welkom."

Poolman heeft later ook nog kolen bezorgd met een bakfiets en ten slotte met een vrachtwagen. Hij bleef kolenboer totdat Nederland massaal overschakelde op olie. "Vader was toen 55; hij is chauffeur geworden bij De Bijenkorf. Geweldig. 'Ik heb iedere dag vakantie,' zei hij. Hij kwam ook bij de koningin. 'Ze nam zelf het pakje aan,' vertelde hij schertsend. Niet waar natuurlijk, maar het bewijst wel, dat hij het naar zijn zin had."

Na zijn pensionering werkte Poolman nog een paar jaar in de toeristische klompenmakerij van Kees van El. Hij overleed in 1989 op de leeftijd van tachtig jaar.

Hanneke de Wit

Kralentuin

Naast het huis aan Havenrak 1 ligt een zeldzame kralentuin. Het is een opmerkelijk restant van een stijltuin, die zich tot het midden van de 20ste eeuw bevond bij het 'Broekerhuis' aan de Dorpsstraat en toen naar het Havenrak werd verplaatst.

De stijltuin was in de 19de eeuw een internationale bezienswaardigheid, vermeld in vele reisgidsen. De Noord-Hollandse gewoonte om een tuin op te sieren met geschoren buxushagen en glaskralen gaat terug tot de

17de eeuw. Recentelijk is het kralentuintje gerestaureerd.

Voordat de restauratie een feit was, lagen de kralen bloot en los op de restanten van een door vocht en beestjes verpulpte en verzakte mortelfundering. De fundering is hersteld en de losse kralen liggen weer in de mortel. Deze is nu vrij licht van kleur, maar zal mettertijd wat grijzer worden. In de lente wordt de laatste hand gelegd aan deze kleine, maar bijzondere restauratie.

(artikel overgenomen uit het blad van vereniging Hendrick de Keyser)

De 47ste Jaarvergadering

Op 8 april had de 47ste jaarvergadering van Vereniging Oud Broek in Waterland plaats. De bijeenkomst verliep als altijd in opperbeste stemming, maar er waren ook zorgen.

Hedwig Kleerebezem, die uit het oostelijke Borne steevast overkomt voor onze vergadering, vroeg of de huizen in aanbouw langs de oude trambaan geen afbreuk doen aan de schoonheid van ons dorp. Voorzitter Dick Broeder probeerde hem gerust te stellen. "Kijk maar naar de nieuwe huizen aan de Veenderijvaart, die zijn ook prachtig. Bovendien moeten jonge mensen de kans krijgen hier te komen wonen."

Peter Bont was verontwaardigd over plannen van de Wooncompagnie om nieuwe woningen te bouwen aan het Burg. Paul Plantsoen. Bont, die in één van de twaalf (voormalige bejaarden) woningen daar woont, verweet onze vereniging, dat zij zich niet vierkant tegen deze plannen heeft gekeerd.

Bont wees erop dat de vereniging vroeger, onder leiding van architect Ton Kwakman, met succes heeft gestreden tegen de sloop van twee-onder-een-kapwoningen aan het Zuideinde. Ron Baltussen, scheidend bestuurslid, antwoordde dat het Burg. Paul Plantsoen 'geen wezenlijke bijdrage levert aan het dorpsgezicht'.

Na de pauze lieten Atsie Drijver en Sytze Boschma een schat aan waardevolle beelden zien uit de historische collectie van de vereniging. Broekers, hun kinderen, schoolklassen, winkels, oude en nieuwe huizen, wateren, wegen, vergeelde krantenartikelen - de voorraad is onvoorstelbaar groot. Zie www.oudbroek.nl

Een extra woord van dank ging naar Aagje Bruijn en Atsie die, bijgestaan door Sytze, onvermoeibaar doorgaan met het zoeken naar, en sorteren en digitaliseren van, stukjes geschiedenis van Broek in Waterland.

Bep en Ton Kwakman woonden aan de Dorpsstraat in De Witte Valk tegenover Neeltje Pater. Op zekere dag in 1968 was Bep op weg naar de lagere school aan het Roomeinde voor een ouderavond. Ze kwam Jaap Dekker tegen, die (tot voor kort) aan het Havenrak woonde en dezelfde kant op ging. "Het huis van mijn moeder is te koop," vertelde Jaap.

Het huis van Dekkers moeder was een oud, wat onooglijk stenen pand rechts van de lagere school aan het Roomeinde. Meteen na de ouderavond haalde Bep haar man op om samen naar het huis te gaan kijken. Ze waren weg van het plekje, de hortensia's en andere prachtige bloemen. "Wij kopen het," besloten ze nog diezelfde avond. Om elf uur. In het donker dus.

Ton Kwakman, die architect is, heeft het 'onooglijk pandje' aan Roomeinde 5 in de loop der jaren verbouwd tot een prachtig huis met een aanbouw waarin zijn werkkamer zit. "We zijn verliefd op dit huis, maar je bent er nooit mee klaar. Al wonen we er nu ruim 43 jaar, je blijft bezig. Het gootje van het kantoor is pas vernieuwd, maar nu zag ik weer houtrot aan de top van de gevel."

We spreken Ton in de achterkamer van zijn woning met uitzicht op de tuin. Bep komt geregeld binnen met thee en koekjes en soms een aanvullende opmerking. De plek waar hun huis staat is bijzonder: de beroemdste inwoner van Broek in Waterland, Neeltje Pater, heeft er gewoond.

Ton heeft de geschiedenis van (de voorgangers van) zijn huis uitgezocht. Hij is een heel eind gekomen. Hij kwam Marij Dirks tegen als eigenaresse van een pand op die plek in 1626. Na wat

tussenstappen kocht Corneles Corver het in 1687. Een jaar later werd het afgebroken, in 1690 stond er een nieuw huis.

De namen van de huiseigenaren zijn in sierletters uitgetypt (zie hiernaast) en in een lijstje gevat. In 1714 is Marten Mars eigenaar van het perceel; daarna komt de naam Pater in zicht. Cornelis Pietersz. Pater koopt het huis in 1730, het jaar waarin zijn dochter Neeltje wordt geboren. Als Neeltje 32 jaar is, in 1762, krijgt zij het huis in bezit.

Na de dood van Neeltje Pater in 1789 gaat het huis naar Sijmon Jansz. Bakker. Vervolgens horen we een tijdje niets, totdat Ryer Groot in 1880 ter plekke een nieuw stenen huis laat bouwen. In 1914 koopt Willem Dekker dat huis en in 1969 gaat het naar Bep en Thomas (Ton) Kwakman. Ton: "Uit de tijd van Neeltje resten ons een gemetselde walkant en een gewelfde kelder."

Cornelis Schoon

Neeltje Pater trouwde met Cornelis Schoon, die tal van prachtige, nauwkeurige plattegronden van de huizen in ons dorp maakte. "Maar het rare is, dat hij nou geen tekening maakte van het huis waarin hij met Neeltje woonde." Toch kan Ton zich wel een voorstelling maken van hoe het er ongeveer moet hebben uitgezien.

Het huis in oude staat

(in 1932) geboren in Volendam. "Ik kwam veel bij de familie Buitenhuis over de vloer, die geen kinderen had. Buitenhuis was stationschef in Volendam; hij werd later overgeplaatst naar Purmerend en verhuisde daarna naar Broek in Waterland."

In Broek in Waterland woonde Buitenhuis aan het Havenrak in het huis naast dat van dokter Den Hartoog, nu van dokter Neijls. Ton bracht daar vele weekends en alle vakanties door. "Heerlijk. Hielp ik boer Dirk Ubbels in de wei waar nu het parkeerterrein is met mest uitrijden, hooien en schapen tellen."

Na de lagere school leerde Ton aan de ambachtsschool in Edam voor timmerman. Aan de avondschool volgde hij een opleiding tot technisch tekenaar. Daarna ging hij naar Het Hoger Technisch Instituut en de Academie van Bouwkunst. Intussen waren al enige ontwerpen van zijn hand uitgevoerd. Het grootste deel van zijn werkend leven was hij architect in dienst van het bisdom Haarlem, dat van Den Helder tot en met 't Gooi reikt. Hij restaureerde katholieke

"Naast en voor het huis waarin het echtpaar woonde, stonden nog twee huizen van Neeltje. Daar zetten Neeltje en Cornelis een enorme voorraad spullen in. De tuin strekte zich uit tot over de straat, nu het Roomeinde." Ton is zeer geïnteresseerd in de historie en het behoud van ons dorp. Vijftien jaar lang zat hij namens Vereniging Oud Broek in Waterland in de Commissie Stads- en Dorpsbeheer.

Hoe zijn Bep en Ton in Broek in Waterland terechtgekomen? Het wekt, gezien zijn naam, geen verbazing: Ton Kwakman werd

kerken en begeleidde restauraties. Tevens was hij lid van de Commissie Kerkgebouwen Amsterdam, die besliste over behoud en afbraak. "Mooi werk."

Tot dusver wonen Bep en Ton in ons verhaal nog steeds niet in Broek in Waterland. Ton vertelt verder. "Bep en ik hadden al zeven jaar verkering, maar nog steeds geen onderdak, dus geen kans om te trouwen. Na het overlijden van zijn vrouw vroeg Buitenhuis ons 'waarom we niet bij hem introkken'. Plaats genoeg. Graag dus."

Bewoners van het perceel Roomeinde 5 te Broek in Waterland Oorspronkelijke huizen zijn afgebroken

<i>Eigenaren</i>	<i>1626</i>	<i>Marij Dirks</i>
	<i>1639</i>	<i>Marij Dirks</i>
	<i>1642</i>	<i>Klaas Jacobz. Vink</i>
	<i>1650</i>	<i>Jacob Cornelisz Vink</i>
	<i>1661</i>	<i>Lysje Klaas Verlaan</i>
	<i>1672</i>	<i>Corneles Corver (huis in 1687 gekocht)</i>
	<i>1688</i>	<i>Huis afgebroken</i>
	<i>1690</i>	<i>Nieuwbouw huis</i>
	<i>1714</i>	<i>Marten Mars</i>
	<i>1730</i>	<i>Cornelis Pietersz. Pater</i>
	<i>1762</i>	<i>Neeltje Pater (geboren 1730 Overleden 1789)</i>
	<i>1789</i>	<i>Sijmon Janz. Bakker</i>
	<i>1799</i>	<i>Aggie Bakker</i>
	<i>1815</i>	<i>Harmen Jansz. Bakker</i>

Afbraak huis onbekend (in 1832 nog op kadastrale minuutplan)

<i>1880</i>	<i>Nieuwbouw stenen huis door Ryer Groot</i>
<i>1904</i>	<i>Frijntje Klerk</i>
<i>1912</i>	<i>Laurens Kuiper</i>
<i>1913</i>	<i>Sijbrand de Best</i>
<i>1914</i>	<i>Willem Dekker</i>
<i>1969</i>	<i>Thomas Kwakman</i>

Van 1958 tot 1964 woonden Bep en Ton aan het Havenrak, maar het huis werd na de geboorte van hun twee kinderen te klein. Ze verhuisden naar De Witte Valk aan de Dorpsstraat, zo genoemd naar een schip uit het bezit van Neeltje Pater. "We huurden het van burgemeester Peereboom."

"Het was fijn wonen in De Witte Valk, maar uiteindelijk probeerde Peereboom ons het huis uit te krijgen. De rechter is er zelfs aan te pas gekomen. Peereboom werd in het ongelijk gesteld, maar intussen was de lol voor ons eraf. "Ton kon alleen maar blij zijn toen Bep van die bewuste ouderavond thuiskwam met plannen voor het kopen van een ander huis onder de arm."

In het nieuwe huis aan het Roomeinde woonde de 91-jarige moeder van Jaap Dekker nog. Of het goed was dat ze nog een jaartje bleef, zodat intussen naar andere woonruimte gezocht kon worden? Het was geen probleem.

Ton zegt dat het huisje dat zij aantreffen een rentenierswoning was. Bep ging in de tuin aan de slag, Ton breidde het huis uit en voorzag het van houten delen. Hij bouwde er een garage en een kantoor bij. Belangrijke basisgegevens zoals de schoorsteenmantel uit 1880 bleven intact. Ton, na al die jaren nog steeds verrast: "Tijdens de restauratie bleek dat de vloerdelen waren gelegd op molenwieken."

"Jaap Dekker is nog weleens komen kijken. Dan wees hij aan hoe klein het huis was, toen hij er woonde. Jaap vroeg zich verbaasd af, waar hij en zijn zussen hadden geslapen. Nu, die moesten via een laddertje naar boven en de ouders sliepen hier, waar wij nu zitten. Er waren twee bedsteden; de wc was daar in die hoek. Een keuken was er niet, het keukengebeuren had plaats in de gang."

Nu is dat allemaal anders. Ton Kwakman: "Het is een prachtig huis, maar als je aan de voorkant klaar bent, moet je aan de achterkant weer aan de slag. Soms denk je: wanneer houdt het op, wanneer zijn we klaar?" Nooit, vrezen we.

Hanneke de Wit

Een pakhuis vol antiek

Neeltje Pater had drie huizen in Broek in Waterland. Huis nr 19, geërfd van haar zus Eegje, stond op het latere (en nu: voormalige) schoolplein, nr 20 op de plaats aan Roomeinde 5 waar nu de familie Kwakman woont en nr 21 ertegenover aan het Dee.

Op nr 20 woonde Neeltje, in de twee andere huizen was een ongelooflijke hoeveelheid schitterende spullen opgetast. J.W. Niemeijer wijdde er een Broeker Bijdrage aan (nr 7, november 1974). Neeltje had, schrijft hij, 'een pakhuis vol antiek'.

Na het overlijden van Neeltje Pater in 1789 beschreef notaris Gerrit de Ruyter op 57 foliovenn de inboedel. Hij telde in een porseleinkast 56 'diverse' botershoteltjes, 74 Japanse borden, 22 Delftse kwispedoren, twee Delftse scheerbekken, twee Delftse papegaaitjes, 24 diverse chocoladekopen en nog veel, veel meer.

De Ruyter zal wel hulp hebben gehad bij zijn enorme tel- en schrijfwerk. Hij noteerde gouden oorijzers, juwelen haarnaalden en schoengespen, kasten, stoelen met roodzijden kussen, een rustbank en een veldbed en 'een piramide tot de Illuminatie'. In linnenkasten lagen honderden handdoeken, zeker 150 lakens en vrachten 'floddermutsen'.

Neeltjes echtgenoot Cornelis Schoon was waarschijnlijk een Vrijmetselaar die, schrijft Niemeijer, 'zeker van een goed glas wijn hield en een stevige roker moet zijn geweest'. Notaris De Ruyter trof '16 Vrymetselaarsglaasen' en een grote hoeveelheid pijpenladen, tabakspotten en kwispe-

Neeltje Pater

doors aan. Denklijk waren ook de opticaspiegel en de telescoop op een voet bestemd voor manlief.

Nog een kleine greep uit de mega-inboedel, die Neeltje Pater naliet: 'vlodderhoeden met gouden haake', een regen- en een doodskleed, een huyk en een fluwelen kaper. Ze had tevens een bolle-buysjespan, een boterspuyt, een nagtblaker, 2 salmpannen en een 'koper comvoor'.

Neeltje had, denkt Niemeijer, diverse complete inboedels geërfd. Ze bezat, zo blijkt uit de inventaris, een bakermantel, kinderdekentjes en maar liefst drie kraamstoelen. Maar ze had geen kinderen.

De bundel Broeker Bijdragen 1972-1979 (135 pagina's) kan speciaal voor u worden herdrukt. Kosten vijftien euro.

27 april 1858 feest in het dorp

Heden had ons dorp een regt feestelijk aanzien. De door het dorp nieuw aangelegde rijweg werd plegtig ingewijd. Het feest werd geopend door eene aanspraak van de burge-meester, gevolgd door eenige liederen door de schoolkinderen aangeheven. Vreemd was het schouwspel gedurig wagens door het dorp te zien rijden, waartoe vroeger nooit gelegenheid bestond. De opgerigte eerepoorten de van alle huizen wapperende vlaggen, waren zoo vele blijken van de geestdrift der bewoners. Concert en bal zullen het feest beluiten.

Uit: Algemeen Handelsblad 29-4-1858

Handvat doodskist Neeltje Pater

◀ Het bericht hiernaast betreft de rijweg, die nu Dorpsstraat en Havenrak heet. De weg moest het boeren mogelijk maken hun kaas naar de markt op het Kerkplein te brengen.

ZET ALVAST IN UW AGENDA

Woensdagmiddag 25 september gaat Oud Broek weer op reis. De bestemming blijft nog even een verrassing. We moeten het programma nog even vóór reizen om zeker te zijn dat het straks weer een middag wordt zoals U van ons mag verwachten. U wordt tijdig geïnformeerd; we hopen dat U weer van de partij zult zijn.

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN LANDBOUW

Afdeeling Waterland en Omstreken.

TENTOONSTELLING

van Vee, Paarden, Puijngedierde, Landbouwvoortbrengselen en Werktuigen enz., te houden te BROEK IN WATERLAND, op 30 Augustus 1878.

HARDRAVERIJ

van Paarden uit de Afdeeling, op 30 Augustus 1878.

Programma's tegen betaling van 10 Cent te verkrijgen bij J. LUIJTEN Rz., Secretaris der Afdeeling te Broek in Waterland.

'Moeder heeft heel lang gehoopt, dat mijn vader nog terug zou komen'

Vijf jaar was ze. Haar vader had haar leren schaatsen, eerst achter een stoel, later mocht ze met hem mee, aan een stok die ze beiden vasthielden. "Vanaf onze boerderij in de Belmermeer stapte je zo het ijs op," zegt Adri Tromp-Roele. "We reden over het Boze Meertje naar Holysloot en dan weer terug, vader op houten rondrijders, ik op Friese doorloperijjes."

Het was de winter van 1939-1940. Adri zal nooit vergeten, dat haar vader en zij hebben staan kijken naar een of ander beest dat bij Angenie, een klein meertje richting Holysloot, in het ijs lag. "Ik denk dat het een visotter is geweest." Dat ze zo'n verre tocht had gemaakt 'scheen een hele prestatie'.

Cornelis Roele sneuvelde op de dag waarop de oorlog uitbrak

Het winterse schaatstochtje is misschien wel de laatste herinnering, die Adri Tromp heeft aan haar vader. Cor Roele sneuvelde op de dag waarop in Nederland de Tweede Wereldoorlog uitbrak, 10 mei 1940. De Duitsers hadden de Alexanderkazerne in Den Haag gebombardeerd. Adri: "De bommen waren eigenlijk bestemd voor het koninklijk paleis."

"Mijn vader was 36 toen hij overleed; twee dagen vóór het bombardement was hij in de Alexanderkazerne aangekomen. Meteen nadat ze had gehoord van het bombardement, haastte mijn moeder zich naar Den Haag. Het was daar bij die kazerne een enorme chaos. Gesneuvelden lagen onder het puin; ze werden in een massagraf begraven."

Adri had een twee jaar oudere zusje, Regina. "Je man, je vader gesneuveld. Hoe komt zo'n bericht aan bij een vrouw en twee kleine kinderen? Daar zijn geen woorden voor te vinden," zegt Adri. "Het was een verschrikkelijk droevige periode. Van vader was helemaal niets teruggevonden. Moeder heeft daardoor heel lang gehoopt dat hij toch nog terug zou komen. Dan keek ze het erf af en dan zei ze: Ja, wie weet..."

Vroeg op

We spreken Adri in Zuiderwoude, waar zij al woont sinds zij ruim een halve eeuw geleden trouwde met Jan Tromp. "Mijn vader was een boerenzoon, die vanaf zijn achtste hielp met koei-

en melken. Vroeg op: hij werd wel slapend onder de koeien aangetroffen," vertelt ze. "Hij was niet dol op het boerenbedrijf; als hij de kans had gekregen, was hij later melkboer in Den Haag geworden."

Zijn dienstplicht had Cor Roele in Den Haag vervuld. "Hij behoorde tot het paardenvolk, de cavalerie. Geweldig vond hij dat. Ze sliepen boven de paarden. Hij speelde trompet, piston heette dat." Adri haalt een fotoalbum tevoorschijn. Haar vader, strak in uniform gestoken, kaarsrecht op een paard. Alleen. Op een andere foto met een heel regiment cavaleristen.

In 1939 was Adri's vader enige maanden gemobiliseerd in de Alexanderkazerne in Den Haag. "Hij mocht niet naar huis, maar mijn moeder, Regina en ik gingen op zijn vrije dagen met de blauwe tram via Haarlem naar Den Haag. Hij liet ons het Vredespaleis zien, de Gevangendoor, nam ons mee naar Schevingen."

"Geruime tijd voordat de oorlog uitbrak, was mijn vader weer thuis. Op 8 mei 1940 werd hij opnieuw gemobiliseerd. Hij behoorde, met zijn 36 jaar, tot de laatste lichterding die werd opgeroepen. Mijn moeder zei weleens: als hij niet was gegaan, had niemand hem gemist. Maar ja, hij was plichtsgetrouw."

Geen steun

Van financiële overheidssteun voor een weduwe en haar kinderen was in de oorlogsjaren geen sprake. "Gelukkig heeft mijn moeder een fantastisch goede werkman gevonden, Henk Smeenk, die 25 jaar de leiding van ons boerenbedrijf heeft gehad. Was hij er niet geweest, dan hadden wij het niet gered."

Adri, Regina en hun moeder, die met haar meisjesnaam Aagje Veltrop heette, gingen jarenlang naar de herdenking, op 10 mei in Den Haag, van het bombardement. Een zware dag. Adri: "Ook de nationale dodenherdenking op 4 mei heb ik heel lang verschrikkelijk gevonden."

"In samenspraak met mijn moeder, besloot het gemeentebestuur een nieuwe straat in Broek in Waterland in 1960 naar mijn vader te vernoemen," zegt Adri. Zelf had ze er aanvankelijk moeite mee. "De naam Roelestraat sprak ik liever niet uit, zeker niet met de voornaam van mijn vader, Cornelis, erbij."

"Verdriet gaat nooit voorbij, zei mijn moeder." Adri staat op om een ingelijste foto van een tafeltje te pakken. Twee leuke blonde meiden met grote strikken in het haar, Regina en Adri. Ze moeten ongeveer tien, twaalf jaar zijn geweest. Tussen hen in is een foto geplakt van hun vader, die toen al jaren dood was. Adri: "Zo deden ze dat, dan leek het of hij er nog bij was."

Hanneke de Wit

Wim Spaans verrast Oud Broek.nl met een aardig stuk over het Nessie. Hij kent de geschiedenis van de twee eilandjes uit de boeken, maar vooral uit eigen ervaring.

Kampeerterrain is het Nessie nooit geworden

Het Nesje of het Nessie, zoals het door de Broekers genoemd wordt, is een eilandje - of beter: het zijn twee eilandjes - omgeven door het water van het Havenrak, de Broekervaart en het water dat langs ons erf loopt. Op tal van afbeeldingen komt het Nessie voor, zodat wij de indruk krijgen dat het er altijd zo heeft gelegen. Niets is minder waar: het Nessie heeft in de jaren vele veranderingen ondergaan.

Oorspronkelijk was het Nessie een landtong van het Eiland, een woonwijk bij het Zuideinde die nog bestaat. De naam Nes, afgeleid van neus, doelde op landpunt (volgens Bruigom in 'Wandelingen door Broek'). Begin 1600 beukten de golven bij harde wind nog tegen de oevers van het Nessie en het Eiland aan. Toen men in 1626 begon met de aanleg van de dijk van de Broekerveer en deze in 1628 droogviel, was het Eiland geen eiland meer en werd het Nessie niet langer begrensd door het water van de Broekerveer. Of het Nessie toen eiland is geworden, weet ik niet, maar zeker is dat, toen in 1661 de trekvaart is gegraven, als het Nessie nog geen eiland was, het dat toen is geworden.

Op afbeeldingen zie je dat op het Nessie hokken staan en hooiklampen (schelven) en dat het door verscheidene Broekers is gebruikt. Tot voor kort was er een omheind stukje van het Nessie in gebruik, door de familie Slagt, dat behoorde bij een vaarboerderijtje van de familie Hooyer, die zo weinig ruimte op het erf had, dat het stukje Nessie dienst deed voor hooiopslag. Als de houten hooiberg leeg raakte, werd die bijgevuld met hooi dat op het Nessie stond, en met een praam werd overgevaan.

Voor de aanleg van de Nieuwe weg is een stuk van het Nessie weg gegraven en verscheen er een grote bouwput voor de bouw van de Nieuwe brug. In die tijd is het Nessie voor een deel ook opgehoogd. Voor de oprit van de brug - dit waren de erven van de huizen die aan de zuidkant van de Laan stonden - werd heel hoog zand opgebracht om de ondergrond te doen inklinken.

De zachte ondergrond kwam door de druk in de vaart naar boven. Een baggermolen lag daar te baggeren. Dit materiaal werd met onderlossers in de Broekervaart gelost en daar weer op het Nessie gebaggerd. Dat is de oorzaak, dat er nogal wat potscherven zijn gevonden. Onze kinderen gingen er wel schatgraven, maar een schat is er nooit gevonden.

Lisdodde

Nessie 2 is gemaakt in de crisisjaren. In die tijd zaten veel mensen zonder werk; ze kregen van de steun, zoals men dat toen noemde. Het Havenrak dreigde vanaf het Nessie, maar ook vanaf de Erven dicht te groeien met riet en grote lisdodde; het moest nodig uitgebaggerd worden. Men had bedacht dat de steuntrekkers dat moesten doen. Zo is ook het Amsterdamse Bos (het Bosplan) door werklozen aangelegd.

Eerst werd er een sloot gemaakt om het rietveld van het bestaande Nessie te scheiden. In het water van het Havenrak werden palen in de bodem geslagen en daartussen werd gaas gespannen. Achter het gaas gooide men een rand van slootmateriaal zoals riet, lisdodde, maar ook vuilnis, zodat er een kleine kade ontstond.

Daarna moesten de steuntrekkers, twee in een koe(plat)boot, staande op een plank, met een baggerbeugel het Havenrak uitbaggeren en de bagger met een boeischop (houten hooschop) in het afgezette stuk hopen. De boten werden vaak bij ons erf afgemeerd. Ik herinner me nog de verhitte gesprekken die ze voerden over de geringe beloning. Ze werden per volle schuit betaald.

De beide eilandjes zijn al heel lang in gebruik bij mijn familie. Eerst door mijn vader en daarna door mijn broer Jan. Voor het kleine Nessie, dat eigendom was van de gemeente, had men grote plannen. Het moest kampeerterrain voor watersporters worden. Aan de westzijde werden wilgenbomen geplant en rododendrons, die verbazingwekkend goed groeiden. Er werd een hek geplaatst waaraan grote uitgezaagde witte letters werden bevestigd met naar ik meen de tekst 'Kampeerterrain'. Aan de noordkant werd langs de oever een aanlegsteiger gemaakt en boven de sloot, tussen de beide Nessies, werd een plee gebouwd.

Toen werd het wachten op de kampeerders. Eén keer heb ik er een tentje zien staan. De plee werd nog wel eens gebruikt in de winter tijdens een sterk-ijs periode als een schaatsenrijder op het Havenrak hoge nood had.

De eilandjes zijn nu door een bruggetje met elkaar verbonden; er lopen schapen en af en toe een paar drachtige koeien.

Wim Spaans

